

HARBIY JAMOALARDA IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK MUHITNING SHAXS RUHIY HOLATIGA TA'SIRI

Boboyev Jonrid Yunusovich

O'zbekiston Respublikasi Harbiy havfsizlik va mudofaa universiteti

Serjantlar tayyorlash oliy maktabi o'quv vzvodi komandiri,

Oriental Universiteti magistranti, mayor

Annotatsiya: Mazkur maqolada harbiy jamoalarda ijtimoiy-psixologik muhitning harbiy xizmatchilar ruhiy holatiga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Harbiy jamoaning psixologik iqlimi, jamoaviy munosabatlar, liderlik, axloqiy-ruhiy muhit va ularning shaxs ruhiy barqarorligiga ta'siri o'rganiladi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, sog'lom ijtimoiy-psixologik muhit harbiy xizmatchilarning psixologik barqarorligi, xizmat samaradorligi va jamoaviy birdamligini oshirishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: harbiy jamoa, ijtimoiy-psixologik muhit, ruhiy holat, psixologik barqarorlik, harbiy psixologiya, jamoaviy munosabatlar.

Kirish

Zamonaviy harbiy faoliyat murakkab psixologik sharoitlarda amalga oshiriladi. Harbiy xizmatchilar ko'pincha yuqori mas'uliyat, xavf va stress sharoitida xizmat olib boradilar. Bunday sharoitda harbiy jamoaning ijtimoiy-psixologik muhiti shaxsning ruhiy barqarorligi va xizmat samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Harbiy jamoada shakllangan ijobiy psixologik muhit askarlarning o'zaro ishonchi, hamkorligi, jamoaviy birdamligi va xizmat vazifalarini samarali bajarishiga yordam beradi. Aksincha, salbiy psixologik muhit nizolar, stress va ruhiy zo'riqlashlarning kuchayishiga sabab bo'lishi mumkin [1, 45-bet].

Shu sababli harbiy psixologiya fanida jamoaning psixologik iqlimini o'rganish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Harbiy jamoaning ijtimoiy-psixologik muhit tushunchasi.

Ijtimoiy-psixologik muhit — bu jamoa a'zolari o'rtasida shakllangan o'zaro munosabatlar, psixologik kayfiyat, qadriyatlar va ijtimoiy jarayonlarning yig'indisidir.

Psixolog **A.G. Maklakov** ijtimoiy-psixologik muhitni jamoa a'zolari o'rtasidagi hissiy-psixologik munosabatlarning umumiy holati sifatida ta'riflaydi [3, 318-bet].

Harbiy jamoalarda ijtimoiy-psixologik muhit quyidagi omillar orqali shakllanadi:

- jamoa a'zolarining o'zaro munosabatlari
- komandirning liderlik uslubi
- xizmat sharoiti
- axloqiy-ruhiy tarbiya darajasi
- jamoaning qadriyatlari

O'zbek olimi **L. Ravshanov** harbiy jamoada ijtimoiy-psixologik muhit askarlarning ruhiy tayyorgarligi va jangovar faoliyat samaradorligining muhim omillaridan biri ekanligini ta'kidlaydi [1, 53-bet].

Shu sababli harbiy bo'linmalarda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish harbiy boshqaruvning muhim vazifalaridan hisoblanadi.

Harbiy jamoalarda psixologik muhitning asosiy omillari.

Harbiy jamoalarda psixologik muhit bir qator omillar ta'sirida shakllanadi.

1. KOMANDIRNING LIDERLIK USLUBI.

Harbiy jamoaning psixologik muhitini shakllantirishda komandirning shaxsiy fazilatlar va boshqaruv uslubi muhim rol o'ynaydi. Adolatli va talabchan, shu bilan birga insonparvar rahbar jamoada ijobiy psixologik muhitni yaratadi.

Psixolog **D. Myers** rahbarning boshqaruv uslubi jamoaning psixologik iqlimiga bevosita ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi [4, 267-bet].

2. JAMOAVIY MUNOSABATLAR

Harbiy jamoada o'zaro hurmat, ishonch va yordam mavjud bo'lsa, bu askarlarning ruhiy holatini mustahkamlaydi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, jamoada o'zaro yordam mavjud bo'lsa, stress darajasi kamayadi va xizmat samaradorligi ortadi [6, 112-bet].

3. AXLOQIY-RUHIY TARBIYA.

Harbiy jamoalarda olib boriladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlar ham psixologik muhitga ta'sir qiladi. Axloqiy qadriyatlar va vatanparvarlik ruhining kuchliligi jamoaning ruhiy barqarorligini oshiradi.

O'zbek tadqiqotchisi **D. Djurakulova** axloqiy-ruhiy tarbiya harbiy jamoalarda ijobiy psixologik muhit shakllanishining muhim sharti ekanligini ta'kidlaydi [2, 74-bet].

Ijtimoiy-psixologik muhitning shaxs ruhiy holatiga ta'siri.

Harbiy jamoada shakllangan psixologik muhit harbiy xizmatchilarning ruhiy holatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ijobiy psixologik muhit quyidagi natijalarga olib keladi:

- ruhiy barqarorlikning oshishi
- stressga chidamlilikning kuchayishi
- xizmat samaradorligining ortishi
- jamoaviy birdamlikning mustahkamlanishi

Psixolog **B.F. Lomov** jamoaning psixologik muhiti shaxs ruhiy holatining shakllanishida muhim omil ekanligini qayd etadi [5, 214-bet].

Aksincha, salbiy psixologik muhit quyidagi salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin:

- ruhiy zo'riqish
- xizmat motivatsiyasining pasayishi

- nizolar sonining ortishi
- stress va depressiv holatlarning kuchayishi

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, jamoada nizolar ko'p bo'lgan sharoitda harbiy xizmatchilarning psixologik holati sezilarli darajada yomonlashadi [7, 91-bet].

Harbiy jamoalarda sog'lom psixologik muhitni shakllantirish yo'llari.

Harbiy jamoalarda ijobiy psixologik muhitni shakllantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega:

1. ADOLATLI BOSHQARUV.

Komandirlar askarlarga nisbatan adolatli va xolis bo'lishlari zarur.

2. PSIXOLOGIK TRENINGLAR.

Harbiy xizmatchilar uchun stressni boshqarish va jamoaviy hamkorlikni rivojlantirish bo'yicha treninglar o'tkazish samarali hisoblanadi.

3. JAMOAVIY TADBIRLAR.

Sport musobaqalari, madaniy tadbirlar va jamoaviy mashg'ulotlar askarlar o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlaydi.

4. PSIXOLOGIK MONITORING.

Harbiy psixologlar tomonidan jamoaning psixologik holatini muntazam o'rganib borish muhimdir.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, harbiy jamoalarda ijtimoiy-psixologik muhit harbiy xizmatchilarning ruhiy holati, xizmat samaradorligi va jangovar tayyorgarligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ijobiy psixologik muhit askarlarning ruhiy barqarorligini mustahkamlab, jamoaviy birdamlikni kuchaytiradi. Shu sababli harbiy boshqaruv tizimida sog'lom ijtimoiy-psixologik muhitni shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Ravshanov L.** Harbiy psixologiya asoslari. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2018. – 45-53-betlar.
2. **Djurakulova D.** Harbiy jamoalarda axloqiy-ruhiy muhitni shakllantirish. – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi nashriyoti, 2020. – 70-74-betlar.
3. **Maklakov A.G.** Umumiy psixologiya. – Sankt-Peterburg: Piter, 2016. – 318-325-betlar.
4. **Myers D.** Ijtimoiy Psixologiya. – New York: McGraw-Hill, 2014. – 260-270-betlar.
5. **Lomov B.F.** Psixoksologiyaning uslubiy va nazariy muammolari. – Moskva: Nauka, 2011. – 210-215-betlar.
6. **Rean A.A.** Shaxsiyat psixologiyasi. – Moskva: YuRAIT, 2018. – 110-115-betlar.
7. **Shou R.** Harbiy Psixologiya. – London: Routledge, 2017. – 85-91-betlar.